

Erol Akyavaş: "Tartışma doğuracak çok büyük projelerim var."

Erol Akyavaş 1932'de İstanbul'da doğdu. Bedri Rahmi Atölyesi'ne misafir olarak katıldı. Floransa Güzel Sanatlar Akademisi'nde 2 yıl okudu. Paris'te André Lhote ve Fernand Leger Atölyeleri'nde çalıştı. Amerika'da mimarlık eğitimi gördü ve bugüne kadar da 53 kişisel sergi gerçekleştirdi. 30 yıldır New York'ta yaşıyor. Modern Sanat Müzesi'ne en genç yaşta eseri alınan Türk ressamı özelliğine sahip olan Erol Akyavaş 1988 Mart'ında Londra'da Institue of Contemporary Arts'daki kişisel sergisini açacak. Kerbela, Kabe kompozisyonları, Miraçname, Hallac-ı Mansur, Tekvin gibi bir dizi İslam öğeleri yüklü resimleri ile adından sıkça söz ettiren Erol Akyavaş söylenenin aksine İslami formları 1960'lardan beri kullandığını vurguluyor. Yurtdışında kötü bir Türk imajı dahi olmadığından yakınıyor. "Ben hiçbir zaman hesabını kitabını yapmam resmin. Bir kenarından başlarım. Görenlerin çoğu da buna sinir olur. Resmin yaratılış süresinin kendine göre hayatı oluyor. Resim bittiği zaman ölüyor" diyen sanatçı 8 senedir uygulamak istediği kavramsal sanata ait projelerini de heyecanla anlatıyor. Biz de eşi İlon Akyavaş'ın konukseverliği içinde saat 14.00'de Selamiçeşme'deki evlerinde başlayan konuşmamızı 21.30'da noktalyoruz Erol Akyavaş'la...

—Kerbela, Kâbe Kompozisyonları, Miraçname, Hallac-ı Mansur, Tekvin gibi çağdaş yorumla ele alınan bir dizi resimleriniz, son dönem çalışmalarınızdan. 1960'dan beri resimlerinizde dini yazılar yer alıyor ama bunun bir de içerikle birleşmesi sözkonusu oldu sanıyorum son yıllarda. Geleneksel sanata yaklaşımınızdaki bu değişikliği açıklar mısınız?

—İki türlü geleneksel sanata yaklaşma söz konusu olabilir. Birisi form bakımından. 1960'da eski yazıyla hat-tan soyutlanarak yaptığım resim ki New-York, Modern Sanat Müzesi'de koleksiyonunda. Onlar da o zaman beğenip aldıklarına göre, resim olarak kendi ayağı üzerinde durmuş 1960'da. O zamanki eğilim daha ziyade eski değerlerin, sırf plastik endişelerle değerlendirilmesiydi. Açıkçası öyleydi. Ama 1955'lerden beri o "Şey"le alışverişte olduğum belli. Yayılanlarda. Bir eski yazının şekil olarak anlaşılması var bir de onun dediğini anlamak var. Anlamaya çalışmak ve okumak. İkisi ayrı şey. Geleneksel motiflerin değerlendirilmesi bizde çok geç başladı. Çok az insan yaptı bunu o tadda. Bu işin başlan-

var ama... Kısacası 30 senelik formal ilişki, araya başka çalışma süreleri girdikten sonra tekrar ortaya çıkmış oldu. Bunun da nedeni son yıllarda tasavvufia olan ilişkimden dolayı. Daha evvel kalbimde olup da nedenini pek bilmediğim ilişkinin tekrar yüze-ye çıkıp değerlendirilmesi oldu.

—İlişkinizin nedenini bilmiyor musunuz?

—Tasavvufi olarak bakılırsa o zaman bana bir işaret gelmiş. Bir ihtar yapılmış. Manevi bir kuvvet bana yoklat-tırmış, onun güzelliğini. Yirmi sene dışarıda oturmuş bir adamın tamamı bazı şekillerin çarpıcılığına aşık olması gibi bir şey, nedenini pek bilmeden. Sırf biçim olarak.

"Mesela ben yapabildiğim zaman cuma namazına giderim. Maalesef diyeceğim, ilişki kurduğum çevrelerde, bildiğim tek insan benim"

—Ülkemizdeki İslâmî akımların etkinliği ile aynı zamana rastlayan son dönem İslâm felsefesi yüklü çalışmalarınızın güncelliği konusunda ne düşünüyorsunuz?

—Son yıllarda genel olarak, muhafazakar akımların başarı kazanması ya da sözünü daha çok duyurması sonucu böyle bir intibağ edinildi. Bir kere benim, çözmeye çalıştığım sorunlar boşluğa bir cevap mı, ya da fırsatçılığı mı bunun? Kesinlikle geleneksel çevrelerin tadında bir iş değil. Hatta geleneksel çevrenin iteceği bir şey genel olarak. Tüm İslâm dünyasında böyle maalesef, şu ya da bu nedenle, İslâmî düşüncenin ve felsefenin hakim olduğu ülkelerde hepimizin bildiği gibi genel bir duraklama var son yüzelli iki yüz senedir. "Geriye kalmışlık" var. Toplum olarak bir ezilmişlik var. Bir zamanki şaşaasını kesin olarak yaşamıyor Arap medeniyeti. Bütün bunların sonucu olarak, o sanat kollarında da bir durgunluk, kendini tekrar, fikir fotokopçiliği şeklinde ortaya çıkıyor. Kültürel hayatta bir durgunluk ve bunun getirdiği bir kokuşmuşluk var. Su akmayınca kokmaya başlıyor. Fikir alanında da böyle. Benim son yıllarda üzerine çok düştüğüm bir adam Hallac-ı Mansur. Adam büyük ıstıraplarla, işkencelerle, dokuzuncu asrın sonunda öldürülmüş. Aradan bin seneden fazla zaman geçmiş bugün biri çıkıp da Konya'da, Mekke'de ya da İran'da bu sözleri söylesen yine aynı şeylere maruz kalacaktı. Artık derisini yüzmek pek moda değil, fakat esas itibarıyla, adam hakkındaki kanaatlar aynı derecede sert olacaktı. İmkân olsa derisi de yüzülürdü. Bilâkis geriye gitme sözkonusu. Kitaba geçirilmiş olmamakla birlikte İslâm sanatında da haliyle aynı durum yaşanmış. Eski ustanın işini sürekli tekrar etmişler. Zincire en son halka birbirinin kopyası olarak yapılmış. Oysa ki kültürel zincirin sağlamlığı her halkanın bir evvelkiyle ilişkili, iç içe geçmiş fakat kendine özgü bir halka olmasındandır. Meselâ bugün miyavârî yapıyor kadın ya da

lardan biri. İran'da, Herat'ta, Türkiye'de, Mısır'da, Kıbrıs'ta... Leyla-Mecnun gibi gerek yazı, gerek resim, gerek müzik olarak. Alaturka'da Miraciye diye bir müzik türü var, Dede Efendi yapmış, sırf Miraç Kandili geceleri çalınmış diye, ondan sonra bitmiş. Hiç kimse el atmıyor. Bunu sadece Türkiye şartlarında düşünmeyelim. Biz bir de cumhuriyet, laiklikle arayı iyice açmışız ama Pakistan, İran, Afganistan gibi yerde kimse yapmamış. Aydınlar nezdinde demode bir konu oysa ki halk içinde her sene kandili nedeniyle çok kutlanan bir hadise. Orada İslam aydınıyla, İslam halkı ayrılmış gibi. O zaman da halk eski kalıpları yeniden kullanmış. Dede Efendi'nin yazdığı Miraciye'yi dinlemiş. Peki niçin çıkıp da Adnan Saygun Miraciye yazmamış, ya da Mısırlı Ali Lütüf, lafın gelişi. Öte yanda Mevlüt artık hepimizin ezberlediği olay, Türkiye'de şu anda on bin kişinin Mevlüt okuduğuna eminim. Mevlüt aslında bir Türk şairi olan Süleyman Çelebi'nin Hz. Muhammed'in doğumunu anlatan dini konulu bir şiiridir. Kur'an değil, hadis değil, bir dokunulmazlığı yok. O şiiri, muhtelif şekilde söylersin, günaha da girmezsin. Bir sürü mevlüt var. Süleyman Çelebi'ninki tutmuş. Bunu bugün deneyebilir mi insanlar? Biraz zor. Bir adam çıkacak da bu kadar kendini kabul ettirmiş, halkın gönlüne yerleşmiş bir şeyi yazacak. Bugün böyle bir ihtiyaç var, ama kimse o ihtiyaca cevap vermezse, hiç kimsenin ilgisini çekmezse, denenmezse kalır. Fransız Profesör "İslami düşünce içinde böyle atılımlar hep Türkler'den geliyor. Bunun nedeni de sizin otantik dininiz değil, sonradan ve geç aldınız, dolayısıyla sizin diri tarafınız var. Zaten bir Mısırlı yeni Miraciye yap-saydı çok şaşardım" diyor.

—Yani Miraçname'yi 20. yüzyılda yeniden yorumladınız...

—Benim ilgi duyduğum, yapmaya çalıştığım şey, bu kadar büyük bir kitlenin aşağı yukarı değişmeyen isteklerinin, değişen zaman içinde yeni-

buñu sñur olar. Nesimñi yaradulñ şuresinñ kendine göre hayati oluyor. Resim bittigi zaman oluyor” diyen sanatçı 8 senedir uygulamak istediği kavramsal sanata ait projelerini de heyecanla anlatıyor. Biz de eşi İlon Akyavaş'ın konuk severliği içinde saat 14.00'de Selamiçeşme'deki evlerinde başlayan konuşmamızı 21.30'da noktalıyoruz Erol Akyavaş'la...

—Kerbela, Kâbe Kompozisyonları, Miraçname, Hallac-ı Mansur, Tekvin gibi çağdaş yorumla ele alınan bir dizi resimleriniz, son dönem çalışmalarınızdan. 1960'dan beri resimlerinizde dini yazılar yer alıyor ama bunun bir de içerikle birleşmesi söz konusu oldu sanıyorum son yıllarda. Geleneksel sanata yaklaşımınızdaki bu değişikliği açıklar mısınız?

—İki türlü geleneksel sanata yaklaşma söz konusu olabilir. Birisi form bakımından. 1960'da eski yazıyla hatıtan soyutlanarak yaptığım resim ki New - York, Modern Sanat Müzesi'de koleksiyonunda. Onlar da o zaman beğenip aldıklarına göre, resim olarak kendi ayağı üzerinde durmuş 1960'da. O zamanki eğilim daha ziyade eski değerlerin, sırf plastik endişelerle değerlendirilmesiydi. Açıkçası öyleydi. Ama 1955'lerden beri o “Şey”le alışverişte olduğum belli. Yapılanlar ortada. Bir eski yazının şekil olarak anlaşılması var bir de onun dediğini anlamak var. Anlamaya çalışmak ve okumak. İkiyi ayrı şey. Geleneksel motiflerin değerlendirilmesi bizde çok geç başladı. Çok az insan yaptı bunu o tadda. Bu işin başlangıcı oluyor bence. Çünkü bu bir yazı. Yazı da bir meram için yapılır. Süs değildir. Anlamı vardır. O yazının içeriğini bilmek, o kelimenin başka bir ağırlığını hissettiriyor, şeklin ötesine çıkan bir anlam kazanıyor. Benim son yıllarda daha çok bununla uğraşmam, şeklin içerikle, biçimle olan ilişkisine daha yakından girmemden kaynaklanıyor. O ikisinin evliliği de beni ilgilendirmeye başladı. Biçimin içinde ne dediği de.

—Arapça mı öğrendiniz bunun için?

—Yo, iptidai bir bilgim var. Bunları anlamak zor olmadı.

—Formla birlikte içeriğini yorumluyorsunuz.

—Gayet tabii, şekilde başarımlı tartışıılır. Ben alfabeyi yapmıyorum ama onun ağaç, dere ya da Ali demesinin o resimle bir ilişkisi oluyor, onu söylemek istiyorum. İçerik ilişkisinin farkedilmesi benim için bir hayli zaman aldı, ama o var. Bu ara öyle, her zaman değişebilir. Ömrümün sonuna kadar aynı resmi yapacağım demek değil bu. Kendi kalıbımı kopya etmem daha tehlikeli. Yapanımız çok

var ama... Kısacası 30 senelik formel ilişki, araya başka çalışma süreleri girdikten sonra tekrar ortaya çıkmış oldu. Bunun da nedeni son yıllarda tasavvufu olan ilişkimden dolayı. Daha evvel kalbimde olup da nedenini pek bilmediğim ilişkinin tekrar yüzeye çıkıp değerlendirilmesi oldu.

—İlişkinizin nedenini bilmiyor musunuz?

—Tasavvufi olarak bakılırsa o zaman bana bir işaret gelmiş. Bir ihtar yapılmış. Manevi bir kuvvet bana yoklatmış, onun güzelliğini. Yirmi sene dışarıda oturmuş bir adamın tamamen bazı şekillerin çarpıcılığına aşık olması gibi bir şey, nedenini pek bilmeden. Sırf biçim olarak.

“Mesela ben yapabildiğim zaman cuma namazına giderim. Maalesef diyeceğim, ilişki kurduğum çevrelerde, bildiğim tek insan benim bunu yapan. Ve bu hafif istihza konusu oluyor.”



“Miraçname”den.

İslâmî düşünce ve felsefenin hakim olduğu ülkelerde hepimizin bildiği gibi genel bir duraklama var son yüzelli iki yüz senedir. “Geriye kalmışlık” var. Toplum olarak bir ezilmişlik var. Bir zamanki şaşaasını kesin olarak yaşamıyor Arap medeniyeti. Bütün bunların sonucu olarak, o sanat kollarında da bir durgunluk, kendini tekrar, fikir fotokopçiliği şeklinde ortaya çıkıyor. Kültürel hayatta bir durgunluk ve bunun getirdiği bir kokuşmuşluk var. Su akmayınca kokmaya başlıyor. Fikir alanında da böyle. Benim son yıllarda üzerine çok düştüğüm bir adam Hallac - i Mansur. Adam büyük ıstıraplarla, işkencelerle, dokuzuncu asrın sonunda öldürülmüş. Aradan bin seneden fazla zaman geçmiş bugün biri çıkıp da Konya'da, Mekke'de ya da İran'da bu sözleri söylese yine aynı şeylere maruz kalacaktı. Artık derisini yüzmek pek moda değil, fakat esas itibariyle, adam hakkındaki kanaaatlar aynı derecede sert olacaktı. İmkân olsa derisi de yüzülürdü. Bilâkis geriye gitme söz konusu. Kitaba geçirilmiş olmamakla birlikte İslâm sanatında da haliyle aynı durum yaşanmış. Eski ustanın işini sürekli tekrar etmişler. Zincire en son halka birbirinin kopyası olarak yapmış. Oysa ki kültürel zincirin sağlamlığı her halkanın bir evvelkiyle ilişkili, iç içe geçmiş fakat kendine özgü bir halka olmasındandır. Meselâ bugün minyatür yapıyor kadın ya da adam “Levni'yi çok iyi taklit ettim” diyor. Aferin, madalya sana, beceri sahibisin, iyi yapmışsın, bunun ne minyatür sanatına bir katkısı var ne kendine. Sanat tamamen zanaat oluyor. Ondaki hayatîyet, kan kurumuş artık. O kalıplar çerçevesinde düşünmeye alışmış muhafazakar toplumun o kalıpları yeni bir dökümde görmeye pek tahammülü olmuyor, çünkü beklediğini bulamıyor. Kabul etmiyor. Öte yandan bu konunun muhtevası itibariyle bazı çevrelere de ters geliyor, öbür kesim “Aydın kesim” de o yönden itiyor. Taviz verme ya da onlara tav olma, lütuf yapma, onların gözüne girme olayı yapıldığı için bünyesi itibariyle imkansız. Çok muhafazakar bir din adamının benim yaptığım resimler karşısında yakınlık duyması biraz zor. 53 sergi açtım bugüne kadar resmimi bir Arap almadı. “Gel Mekke'de sergi aç” denilmedi. Adamlara çok ters geliyor.

—Neden Miraçname?

—Miraç hikayesi İslami bir olay. Miraç 17. asra kadar en popüler konu-

lam halkı ayrılmış gibi. O zaman da halk eski kalıpları yeniden kullanmış. Dede Efendi'nin yazdđı Miraciye'yi dinlemiş. Peki niçin çıkıp da Adnan Saygun Miraciye yazmamış, ya da Mısırlı Ali Lütfü, lafın gelişi. Öte yanda Mevlüt artık hepimizin ezberlediği olay, Türkiye'de şu anda on bin kişinin Mevlüt okuduğuna eminim. Mevlüt aslında bir Türk şairi olan Süleyman Çelebi'nin Hz. Muhammed'in doğumunu anlatan dini konulu bir şiiridir. Kur'an değil, hadis değil, bir dokunulmazlığı yok. O şiiri, muhtelif şekilde söylersin, günaha da girmezsin. Bir sürü mevlüt var. Süleyman Çelebi'ninki tutmuş. Bunu bugün de neyebilir mi insanlar? Biraz zor. Bir adam çıkacak da bu kadar kendini kabul ettirmiş, halkın gönlüne yerleşmiş bir şeyi yazacak. Bugün böyle bir ihtiyaç var, ama kimse o ihtiyaca cevap vermezse, hiç kimsenin ilgisini çekmezse, denenmezse kalır. Fransız Profesör “İslami düşünce içinde böyle atılımlar hep Türkler'den geliyor. Bunun nedeni de sizin antatik dininiz değil, sonradan ve geç aldınız, dolayısıyla sizin bir diri tarafınız var. Zaten bir Mısırlı yeni Miraciye yapaydı çok şaşardım” diyor.

—Yani Miraçname'yi 20. yüzyılda yeniden yorumladınız...

—Benim ilgi duyduğum, yapmaya çalıştığım şey, bu kadar büyük bir kitlenin aşağı yukarı değişmeyen isteklerinin, değişen zaman içinde yeniden değerlendirilmesi, sorguya çekilmesi oldu. Bu kadar basit söyleyebiliriz. Bunda olmayan bir şeyi yaratma eğilimi yok. Bu benim indimde büyük bir günah olur, yaratmak Allah'a mahsustur. Biz sadece olan bir şeyi bir daha yorumlamanın keyfini yaşıyoruz.

—Siz güncelliğini kaybetmemiş bir düşünce akımına katkıda bulunuyorsunuz. Ama size karşı bazı çevreler tavır almış durumda. Tepki duymalar, eleştiriler. Bu konuda neler söyleyeceksiniz?

—Burada kendimize bir soru sormamız lazım, 500 milyon kişinin gönlünde hüküm süren bir düşünce akımına, düşünceye, inanış yoluna ve hatta da güncelliğini kaybetmemiş bir düşünce akımına aydın olarak hiçbir katkıda bulunmamamız bana hepimiz için, toplumsal bir hadise olarak garip geliyor. Özellikle halka, kitleye dönük durumda çalışan aydınlar sınıfı için çok tuhaf geliyor. Yani bu, bu kadar basit değil. Din bir hurafedir deyip 1890 tipi Marksist laflarla bunu geçiştirmek olacak iş değil. Hiç geç-

memiş, var. Bizde durum daha dramatik, yok farzediliyor. Bir yerde Cumhuriyet Gazetesi'nin sergiye gelmemesi, benimle ilgili hiçbir habere yer vermemesi de öyle. Devekuşu gibi saklanıyor. Yok da demiyor, tamamen izole ediyor. Birkaç sene evvel Nevşehir'e gitmişim. Dönerken Hacı Bektaş'a uğradım. Pazar yeri Hacı Bektaş'ın, kıyamet kopuyor. Bir saz şairi Pir Sultan Abdal'dan derlenmiş

ne yazacaksın "Lahana turşusu" diye. İçindeki lahana imiş değilmiş önemli değil ama kavanoz boşsa oraya bir şey koymak lazım. Herkesin de bir şey olması lazım, eh o zaman "O taraftaysa lakabı da bu" diyorlar. Yapılan işin başka bir kanalı, bir başka duyarlılığı aksettirdiği muhakkak. Ama esasa ait noktalarda büyük değişiklikler olduğunu zannetmiyorum. Çoğu kimsede olmaz. Neysen olsun

"New York'taki doktor Rıza ile işçi Ali'yi tavlama için ne diye Türkiye'den bağlama ekibi yolluyorlar? Politik güçleri de yok o adamların. Yok bağlama ekibini alışveriş yaptırmaya yolluyorlarsa bunu açık yapsınlar, kültür çıkarması diye yutturmasınlar."

şiiirler okuyor, seyirci de toplanmış etrafına ağılıyor. 700 yıl önce Kerbala için yazılmış bir şiirin halkı ağılatması bir aydın olarak bana tokat gibi geldi. Düşündüm, bugün hangi şairimizin şiirini söyleyen işini gücünü bırakır da oturur ağlar halk? Bir kere halkla o ilişki kurulamamış. Aydın çevrede paslaşan bir top olmuş kalmış o. Mesela Mesnevi okumak bugün belli çevreler için alay konusu olabilir. Ama Ovidius'u okumak alay konusu olmaz. Şimdi herhangi bir dini inanca bağlı memlekette bu neye benzer biliyor musunuz, Fransa'da Kur'an okumak entellektüel çevrelerce makbul bir harekettir ona mukabil İncil okumak gericilik işaretidir. Bunu düşünmek mümkün değil. Bu kadar absürt bir şey. Adam bana geliyor takunya soruyor. Benle kaç saat konuşuyorsunuz bir yobaz hali gördünüz mü? "Takunyanız, ibriğinin nerede Erol Bey" falan diyorlar. Mesela ben yapabildiğim zaman cuma namazına giderim. Her zaman gitmiyordum, son zamanlarda gidiyorum. Maalesef diyeceğim, ilişki kurduğum çevrelerde bildiğim tek insan benim bunu yapan. Ve bu hafif istihza konusu. Buna halkçı olduğunu iddia eden adamlar laf ediyor "Kocamus-tafapaşalı mısın kafir?" haa bu çok anlamlı, "Fatih'te otur o vakit" diyor. Bu çok ağırına gidiyor. Ne demek yani Fatih'te otur. Haa, bir dakika hani sen halkçı idin, öldürdün biterdin halk için. Fatih'te oturan bakkal Kazım'dan ne farkın var, olmadığını iddia ederdin. O vakit ben bakkal Kazım'la yan yana oturayım, ayağı pis kokuyor diye. Kokuyor, çünkü senin gibi aydın gelmiyor da ondan kokuyor. Gelin siz de hepiniz kokmasın. "Hadi abi, atla Bebek'e gidelim iki viski içelim de şu memleketin halini

dur. Bir de Türkiye'de yanlış bir imaj var, aydın olmak için, solcu olmak lazım, öyle görüyorlar. Sağcı aydın olmuyor. Sağcı yobazla, solcu yobaz arasında inanılmaz bir benzerlik var. Aynaya bakar gibi.

—Uzun bir süredir yurt dışında sanatını devam ettiren bir Türk ressamı olarak dışarda yaşamının, kabul görüp, sergi açabilmenin koşullarını, olanaklarını ve Türkiye'nin dışı açılma politikası doğrultusunda kültürel alandaki etkinliklerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

—Yurt dışında sergiler açıyorum, ama bu son senelerde daha çok Avrupa'ya kayd. Nedenine gelince: Batı dünyası dediğimiz dünya Yahudi-Hıristiyan bir dünyadır. Ona karşılık Müslüman dünyası var, Budist dünyası var. Yahudi-Hıristiyan dünyası kendi düşünce sistemi dışında olanları dışlıyor. Biz de bunu dediğimiz anda onu dışlamış oluyoruz. Kendi kendimizi dışlamış oluyoruz çünkü biz onlardan olmak istiyoruz. Yani Türkiye'nin ya da Mısır'ın batılı olması demek o topluluğun bir azası olmak demektir ki bu aslında imkansızdır. Olamayız. Böyle bir isteğimiz de komiktir. Mesela Avrupa Ekonomik Topluluğu'na girmeye çalışıyoruz. Çok enteresandır ikide bir haberler çıkıyor "Bu topluluğa girdiğimizde Hıristiyan olmayan tek topluluğumuz olacağız" şeklinde. Yahu bu ne demektir? Bu çok açık bir şey "Bu Hıristiyan kulübü arkadaş, ne işin var burada" Bu bu demektir. "Siz laik laik boşverin buz gibi Müslüman memleketsiniz". Bu kendi imajımız. Türk imajı diye bir şey yok. Varsa da çok amorf bir kötülük çağrıştırıyor. Mesela Nazi'lerin çok net bir imajı var. Güney Afrika çok net. Güney Afrika'da cilve yok. Bunun acabası yok.



Aralık ayında İstanbul Galeri Nev'de resimleri sergilenen Erol Akyavaş'ın yeni bir kişisel sergisi de Ocak ayında Urart Sanat Galerisi'nde devam ediyor. Akyavaş, İstanbul, Selamiçeşme'deki evinde "Kâbe Kompozisyonu" adlı resminin önünde...

"Bir sanayici resmimi almak istedi, çok pahalı buldu. Ev kirasına üç bin dolar verip "Rayiç bu" diye doğal bulabiliyorlar. Kira sokağa atılan paradır, o parayı resme vermeye korkuyorsa birşey çok yanlış demektir. Ben ona niye yardım edeyim! Rockefeller'a yüz lira borç verir gibi."

geleceği arkasında. O adam o geleceğin dışı olduğunu iddia etse bile, İsa'nın heykeline çişini yapan bir sanatçı dahi bir yerde onlarla köprü kurmuş oluyor. O yine onların kendi içinde aile kavgası. Oysa sen aileden değilsin. "Ne karışyorsun?" diyorlar sana. Diğer yanda Suriye'den, İsrail'e atılan her bomba hepimizin kafasına iniyor, endirekt şekilde. Sizi de

ğışmez, 300 sene otur. Kültür politikamız da ayrı bir olay. Mesela Kanuni Hikayesi'yle ilgili bir şey anlatabilirim. Birkaç sene evvel Ankara'da çok önemli bir adamın bürosunda oturuyorum (Benim liseden arkadaşım). İçeri yine devletin yüksek bir memuru girdi elinde kırmızı tesbihle. Önerileri var. Basın yoluyla bizi tanıtmak istiyor. Ve anlatıyor "New York'ta bir



Aralık ayında İstanbul Galerî Nev'de resimleri sergilenen Erol Akyavaş'ın yeni bir kişisel sergisi de Ocak ayında Urart Sanat Galerisi'nde devam ediyor. Akyavaş, İstanbul, Selamiçeşme'deki evinde "Kâbe Kompozisyonu", adlı resminin önünde...

"Bir sanayici resmimi almak istedi, çok pahalı buldu. Ev kirasına üç bin dolar verip "Rayiç bu" diye doğal bulabiliyorlar. Kira sokağa atılan paradır, o parayı resme vermeye korkuyorsa birşey çok yanlış demektir. Ben ona niye yardım edeyim! Rockefeller'a yüz lira borç verir gibi."

gilemez, 300 sene otur. Kültür politikamız da ayrı bir olay. Mesela Kanunî Hikayesi'yle ilgili bir şey anlattım. Birkaç sene evvel Ankara'da çok önemli bir adamın bürosunda oturdum (Benim liseden arkadaşım). İçeri yine devletin yüksek bir memuru vardı. Basın yoluyla bizi tanıtmak istiyor. Ve anlatıyor "New York'ta bir kültür merkezi varmış, onun meydana nima mehter takımı ve kılıç kalkan ekibini göndermek istiyoruz. Metro politan Müzesi'nin basamakları varmış, o basamaklarda sergileriz mehter takımı ondan sonra bir de güreş pehlivanı yollamak istiyoruz. Yalnız onu nerede yapacağız, ne dersiniz?" dedi. "Harika, hatta bir önerim var yağı olsun" dedim. O zat arkadaşımın millî kıyafet giymiş kızlarımızı yollayalım, Erzurum Folklor Ekibi'ni ellerine küçük şişelerde Komili zeytinyağı verelim, halka serpsinler, hem millî bir mamul tanıtılmış olur hem de Ticaret Bakanlığına bir ihraç kanalı açar. Bakarsınız moda olur Amerika'da herkes zeytinyağı sürünür sabahları. Al sana işte Türk zeytinyağları pazar." Arkadaşım gülmeye başladı "Erol şaka yapıyor" dedi. "Yoo gayet ciddiym Amerikan kilitür hayatına girmek istiyoruz o halde yağılayalım, iyi nüfuz eder" dedim. Bu Ankara'da esprî oldu. Vahit Halefoğlu'na kadar gitti. Mehter, kılıç kalkan kan gövdeyi götürcek. Adamlar bu-

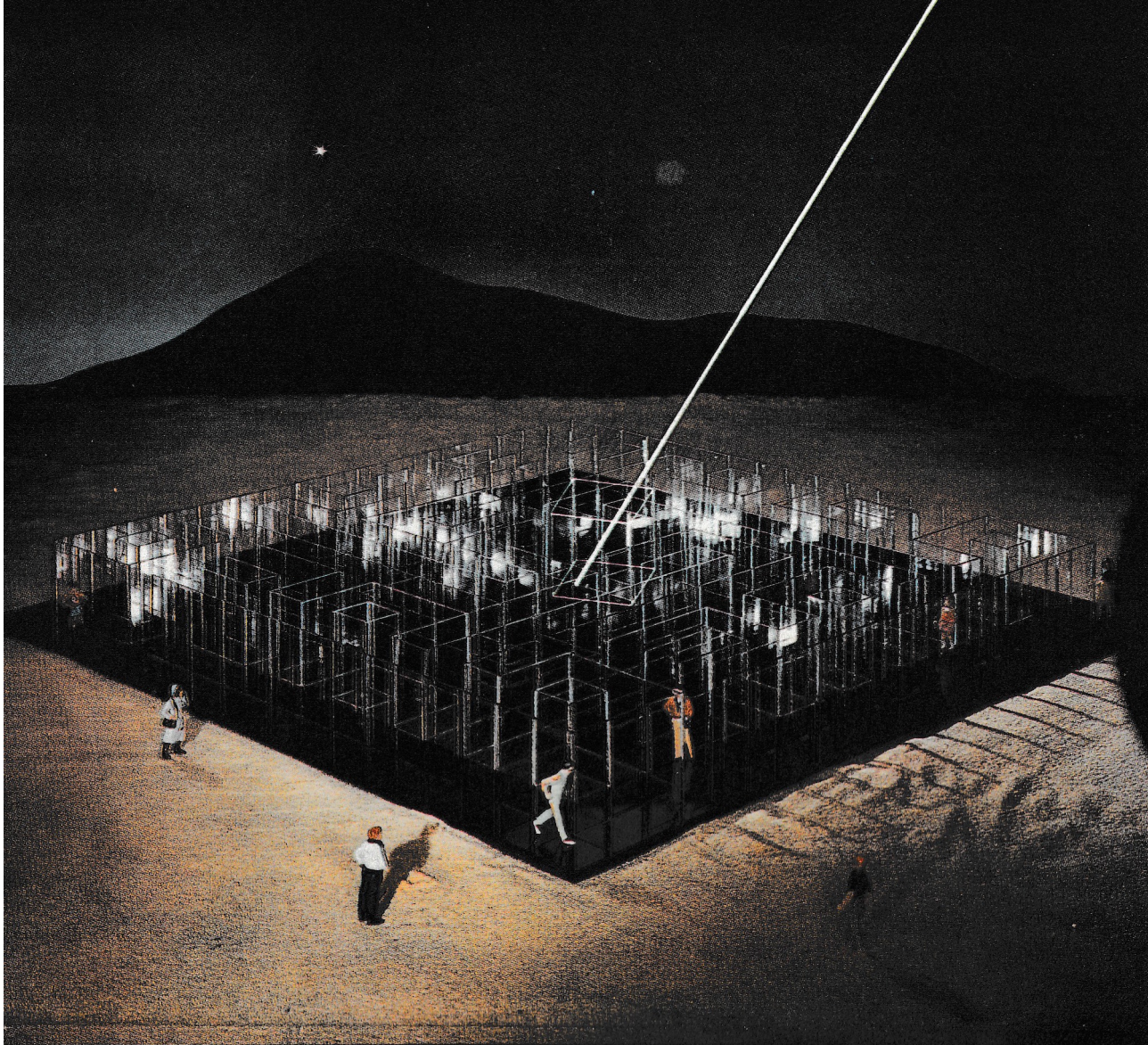
rup, sergi açılmasını. Koşunlarını, olanaklarını ve Türkiye'nin dışı açılma politikası doğrultusunda kültürel alandaki etkinliklerini nasıl değerlendirdiyseniz?

—Yurt dışında sergiler açıyorum, ama bu son senelerde daha çok Avrupa'ya kaydım. Nedenine gelince: Batı dünyası dediğimiz dünya Yahudi-Hıristiyan bir dünyadır. Ona karşılık Müslüman dünyası var, Budist dünyası var. Yahudi-Hıristiyan dünyası kendi düşünce sistemi dışında olanları dışlıyor. Biz de bunu dediğimiz anda onu dışlamış oluyoruz. Kendi kendimizi dışlamış oluyoruz çünkü biz onlardan olmak istiyoruz. Yani Türkiye'nin ya da Misir'in batılı olması demek o topluluğun bir azası olmak demektir ki bu aslında imkansızdır. Olamaz. Böyle bir isteğimiz de komiktir. Mesela Avrupa Ekonomik Topluluğu'na girmeye çalışıyoruz. Çok enteresandır ikide bir haberler çıkıyor "Bu topluluğa girdiğimizde Hıristiyan olmayan tek toplum olacağız" şeklinde. Yahü bu ne demektir? Bu çok açık bir şey "Bu Hıristiyan kulübü arkadaş, ne işin var burada" Bu bu demektir. "Siz laik mark boşverin" bu gibi Müslüman memleketiniz." Bu kendi imajımız. Türk imajı diye bir şey yok. Varsa da çok amorf bir kötülük çağırıyor. Mesela Nazi'lerin çok net bir imajı var. Güney Afrika çok net. Güney Afrika'da ilve yok. Bunun acabası yok. Biz iki cami arasında hiçbir kötü imajı dahi olmayan yerdeyiz. Kötü imajın olmasının bile savunması, izahatı var kendine göre. Kavram olarak çağırışım yaptırıyor. Hafif Kibris'i hatırlatıyor, ta Ortadoğu'dan Viyana'ları dan kalıma, batılı Hıristiyan geleneğinin verdiği bir ön yargı var alttan alıta. Bizim için tatsız olan bir şey var, hoş olmayan. Bu işin en zor tarafı, havada bir adam olmadığını anlatmak için saatlerce dil döktürsün. Bir kullaktan giriyor bir kullaktan çıkıyor. Bir ması lazım. O bakımdan eşit şartlar da başlamıyorsa. Sana diyorlar ki "Sen yüzülmü metre geriden başlayacaksın. Fazla da koşma, yürü, ötekiler koşabilir. Sen yürümek zorundasın illaki yarıya girmen lazımsa." Tanıştırmak için çalışıyoruz hepimiz tabii. O kadar yabancıysın ki adam için. Ondan önce kullanacağı o kadar çok şey var ki. Alman ressamı iteleyeceğini seni iteler. Diğelerinin Alman hükümeti, Alman kolektörü,yatırımı arkasında, kültürel ilişki karşılarında, dini Yahudi-Hıristiyan

miş o. Mesela Mesnevi okumak bugün belli çevreler için alay konusu olabilir. Ama Ovidius'u okumak alay konusu olmaz. Şimdi herhangi bir dini inanca bağlı memlekette bu neye benzer biliyor musunuz, Fransa'da Kur'an okumak entellektüel çevrelerce makbul bir haramdır ona mukabil incil okumak gericiilik işaretidir. Bunun düşünmek mümkün değil. Bu kadar absürt bir şey. Adam bana geliyor takunya soruyor. Benle kaç saat konuşuyorsunuz bir yobaz halini görürüz mü? "Takunyanız, ibriğinin nerede Erol Bey" falan diyorlar. Mesela ben yapabildiğim zaman cuma namazına giderim. Her zaman gitmiyorum, son zamanlarda gidiyorum. Maalesiye dediğim, ilişki kurdüğüm çevrelerde bildiğim tek insan benim bunu yapan. Ve bu hafif istihza konusu. Buna halkçı olduğumu iddia eden adamlar laf ediyor "Kocamus-tatapaşalı mısın kafir?" haa bu çok anlamlı, "Fatih'te otur o vakti" diyor. Bu çok ağrıma gidiyor. Ne demek yani Fatih'te otur. Haa, bir dakika hani sen halkçı idin, öldürün biterdin halk için. Fatih'te oturan bakkal Kazım'dan ne farkın var, olmadığını iddia ederdin. O vakti ben bakkal Kazım'la yana yana oturayım, ayağı pis kokuyordiy. Kokuyor, çünkü senin gibi aydın olmuyor da ondan kokuyor. "Haa. Gelin siz de hepimiz kokmasın." "Haa. İki abi, atla Bebek'e gidelim iki viski içelim de şu memleketin halini konuşalım". Oturup sabaha kadar turban sarımsın mı kızlar sarımsın mı tartışırısın. Bu durumda kendim ve benim gibi olanlar çok özel bir duruma giriyor. Ne idüğü belirsiz iki cami arasında binamazlar grubundan oluyor. Çünkü deli dese biliyor deli olmadığımı, aptal dese değil. O zaman ne yapıyor hiçbir şey demiyor. Yaklaşımıyor, yaklaştığı zaman da hafif istihza ile yaklaşılıyor. Ben mesela "9 sen Fransa'da kaldım" diyene, "O dokuz sene içinde pazar sabahı kiliseye giden kaç kişiyle alay ettin orada ya da küçümsedin?" diye soruyorum. Burada bir yabancı götürüyorsun camilerimize gözleri yaşıyor. Şekil olarak dahi onun güzelliğini görebilme yeteneğini kaybetmişiz. Birakin içeriğini...

—Bütün bunlara karşın size bir dönme "Solcu" denildi.

—Evet bir ara solcu dediler, sonra da sağcı olduk şimdi. Ama bende hiçbir zaman değişiklik olmadı. Sol dedikleri zaman da buydum, sağ diyorlar şimdi de oyum. Yani kavanoza koymak merakı var bizde. Turşu gibi. Turşu yapıp kavanoza koyarsanız üstü-



Fotoğrafta Erol Akyavaş'ın gerçekleştirmek istediği Miraç adlı projesi yer alıyor. Amerika'da mimarlık eğitimi gören Erol Akyavaş'ın kavramsal sanatı temsil eden bu projesi labirent formunda. Duvarları dört kere Allah yazısının içinden geçilerek oluşturuluyor. Labirentin ortasındaki Allah yazısı ise ancak kuşbakışı görülebiliyor. Labirentin dört büyük kapısı, dört büyük kitabı temsil ediyor. İslam felsefecisi Profesör Arkun'un bu konuda kitap boyuna varan bir çalışması var. "Cam sayesinde nereden geldiğini, nereye gideceğini görüyorsun. Bütün mesele nasıl gideceğini bulman. Bu, Taksim Meydanı gibi şamatalı bir yerde olsun istiyorum. Çünkü çok fazla doksan derecelik dönemler var ve dışarıda kıyamet kopsa içeride duyulmayacak" diyor Erol Akyavaş. Labirentin ortasında tek bir kaynaktan çıkıp resimlerle yayılan ve havada duran bir küp var. Lazer ışığıyla gelen diyagonal ışık gökyüzüne gidip kayboluyor. Akyavaş "Ondan sonra bu varacağın son nokta oluyor. Kalple manevi olarak yükseliyorsun" diyor. Labirentin içinde ise ısıltı, kalp atışı ritminde bir müzik duyulacak.

nu operanın önünde yapacaklar üstelik. Gayet ciddi de konuşuyorlar. Bu arada komik şarkıcılar yollanıyor. Bu çabalar Türk halkına yönelik. Ya-hu New York'ta oturan doktor Rıza ile Bremen'deki işçi Ali'nin tavllanması-

bu?" dedi. Kadın bunu tamamen Amerikalılara has bir zıpzırtık olarak gördü. Yani pire müzesi gibi. Bu dramatik bir şey, bunu Patanga Cumhuriyeti yapmaz. Ne hakkın var bizi komik düşürmeye? Bizde burjuvazinin

—Bu çok duyduğum bir hikaye. Türkiye'de sattığım resmin parasıyla dışarıda yaşamam olanaksız. Bu en yüksek dedikleri fiyatla tabii. Bu arada tuhaf çelişmeler oluyor. İsviçre'de açılmış sergimden üç tane resim

halde benden neden indirim istiyorsunuz? Sonra Cumhurbaşkanının üç bin dolar bazında ev kiraladığı bir memlekette bunlar olacak şey değil. Kira sokağa atılan bir paradır, yatırım değil, onu resme, kültürel bir şeye vermeye korkuyorsa bir şey çok yanlış demektir. Ev kirasına üç bin dolar verip, rayiç bu diye doğal bulursan, ben sana niçin yardım edeyim? Rockefeller'e yüz lira borç vermek gibi. Ben kimim? Benden mali yardım istemeniz komik. Münasebet o.

“Türkiye’de yanlış bir imaj var; aydın olmak için solcu olmak lazım. Sağcı aydın olmuyor. Aslında sağcı yobazla solcu yobaz arasında inanılmaz bir benzerlik var. Aynaya bakar gibi...”

—Uzun bir resim yaşamınız var. Buna karşın resimde “Şu da yapılabilir,” dediğiniz ya da gerçekleştirmeyi istediğiniz şeyler oldu mu?

—Elbette oldu. Kafamda birtakım tasarımlarım var. Mesela, beni çok ilgilendiren büyük bir proje var, tartışma doğuracak bir konu bu. Resim çevrelerinin dışına da çıkacak. Son ilgi duyduğum konularla resmin çok dışına taşmış oldum. Politikadan felsefeye kadar. Bu ilişki bizde çok yadırganıyor. Başka alanlara çekiliyor. Kur'an-ı Kerim'in surelerinden mülhem bir seri yapmak istiyorum. Kur'an-ı Kerim'in resimce bir tefsiri oluyor. İlk denemesini Askeri Müze'de sergilenen Tekvin adlı çalışmada gerçekleştirdim. Bir seri İstanbul Festivali için düşündüğüm ama yetiştiremediğim Miraç diye işler var. Bunlar resim değil bir hacim. Yapılışını birinin finanse etmesi gerekiyor. Bundan hiç para istemiyorum. Bir tek Allah Rızası derim. Belki Türk-İslam Eserleri Müzesi'nin avlusuna yapılacak. Hamburg Müzesi yapmak istedi, ama ben hurada olsun istiyorum. Olay şu: Üç metreye üç metre, bir küp. Bu odanın içine bir kapıdan teker teker girilecek. Bir müddet kalınacak ve düşünülüp çıkılacak. Zemin sıkıştırılmış toprak. Duvarları ve tavanı soyut bir resim biçiminde. Yerde döşeme taşı gibi bir kaya var. Bu kayanın içindeki bir delikten kübün altında bir kaynaktan gelen lazer ışığı çıkıyor. O hiçbir şekilde eğrilme-



Fotoğrafta Erol Akyavaş'ın gerçekleştirmek istediği Miraç adlı projesi yer alıyor. Amerika'da mimarlık eğitimi gören Erol Akyavaş'ın kavramsal sanatı temsil eden bu projesi labirent formunda. Duvarları dört kere Allah yazısının içinden geçilecek oluşturuluyor. Labirentin ortasındaki Allah yazısı ise ancak kuşbakışı görülebiliyor. Labirentin dört büyük kapısı, dört büyük kitabı temsil ediyor. İslam felsefecisi Profesör Arkun'un bu konuda kitap boyuna varan bir çalışması var. "Cam sayesinde nereden geldiğini, nereye gideceğini görüyorsun. Bütün mesele nasıl gideceğini bulman. Bu, Taksim Meydanı gibi şamatalı bir yerde olsun istiyorum. Çünkü çok fazla doksan derecelik dönmeler var ve dışarıda kıyamet kopsa içeride duyulmayacak" diyor Erol Akyavaş. Labirentin ortasında tek bir kaynaktan çıkıp resimlerle yayılan ve havada duran bir küp var. Lazer ışığıyla gelen diyagonal ışık gökyüzüne gidip kayboluyor. Akyavaş "Ondan sonra bu varacağın son nokta oluyor. Kalple manevi olarak yükseliyorsun" diyor. Labirentin içinde ise fısıltı, kalp atışı ritminde bir müzik duyulacak.

nu operanın önünde yapacaklar üstelik. Gayet ciddi de konuşuyorlar. Bu arada komik şarkıcılar yollanıyor. Bu çabalar Türk halkına yönelik. Yahü New York'ta oturan doktor Rıza ile Bremen'deki işçi Ali'nin tavlınması gerek yok ki. Politik gücü yok çünkü. Peki o adamı tavlama için burdan ne diye bağlama ekibini yollarsın? Haa bağlama ekibinin Amerika'ya alışveriş yaptırmak için yollanması söz konusu ise bunu açık yap. Ama bunu bana yutturma kültür çıkarması diye. Orada üç bin kişilik salon tutuyorlar, inanılmaz bir şey akşam panik halinde telefonlar "Eşini dostunu al gel, konser salonu boş" diye. Peki ama ne diye tuttunuz bu salonu? Ben nasıl çağırırım? Hani Ruhi Su gibi hakiki otantik bir saz şairini gönderse gel dinle dersin, ama yarı arabesk insanları yolluyorlar. Ben neleri bilirim. Mesela Demirel'in zamanında Kültür Ataşesi geldi New York'a. Kadının neden geldiği belli oldu sonra, kocasının sağlık sorunu varmış, tedavisi lazım uzun süre, kültür ataşesi yapmışlar geldi. Oradaki mühim bir arkadaş, beni bir davette tanıştırdı ve benim için "Modern Sanat Müzesi'nde resmi olan tek Türk'tür" dedi. O zaman benden başka kimse de yok. Kadın "Aaa o korkunç resimlerin müzesi mi var, Amerikalılar bir alem, akla gelecek şey mi

bu?" dedi. Kadın bunu tamamen Amerikalılara has bir zıvırlık olarak gördü. Yani pire müzesi gibi. Bu dramatik bir şey, bunu Patanga Cumhuriyeti yapmaz. Ne hakkın var bizi komik düşürmeye? Bizde burjuvazinin oluşumu çok yeni. Henüz burjuvazi yok, yeni zengin var. O burjuvazinin içinden sivrilmişinin de oluşmasına vakit kalmadığı için özel sektörün yapması gereken şeyleri de yapamıyorsun. Mesela bizde birisini düşünemiyorum ki resim alsın da müzeye hediye etsin. Bu bize çok tuhaf geliyor. Oysa ki dışardaki müzelerin yüzde doksanı bu şekilde oluşuyor. Geriye kalanı zaten o zenginlerden oluşan mütevellil heyetinin parasıyla alınıyor. Devletin 5 kuruş yardımı yok onlara. Bazı özel ülkeler hariç. Avrupa çapında, dünya çapında zenginlerimiz var, bunların üzerine düşen görevler var. Bir kısmı bunu yapıyor ama yetersiz. Dışarıda Kanuni Sergisi'ni bile özel bir şirket finanse etti. Niye yaptı, çıkarları için. Ama olsun yaptı. Bunu Amerikan hükümeti yapmazdı. Bizde böyle bir sektör olmadığı için, ister istemez devlete kaba hat bulunuyor.

— Resimlerimizin fiyatı konusunda belli bir prensibiniz var ve taviz vermiyorsunuz, ama rakamlarınızı yüksek buluyorlar. Bu konudaki düşünceleriniz nedir?

— Bu çok duyduğum bir hikaye. Türkiye'de sattığım resmin parasıyla dışarıda yaşamam olanaksız. Bu en yüksek dedikleri fiyatla tabii. Bu arada tuhaf gelişmeler oluyor. İsviçre'de açılmış sergimden üç tane resim geldi buraya. Altılık bir seri idi. İsviçre'de ne kadarsa burada da o kadar olacak dedim. Çevirdiler Türk parasına 8.5 milyon ediyor, bunu ben mi yaptım? "İyi ama kimse almaz" diyorlar. Ne yapayım? Türk lirasının değer kaybından beni sorumlu tutuyorlar. İsviçre'deki sergimden orada oturan ama İstanbullu bir kadın iki tane resim aldı. Şimdi o kadın İstanbul'a geldiğinde, orada aldığı şeyin, burada çok daha ucuza olduğunu görürse ben rezil olmaz mıyım? Oysa ki benim jenerasyonumdan olup da 23 yaşında müzeye, daimi koleksiyona resmi girmiş sanatçının bugünkü konumunda 1 milyon dolara resim satması lazım. Demek ki ben patinaj yaptım. Ya ben yeteneksizim ya da bütün herşeye rağmen, patinajda ilerleyen araba gibi çok dönüyor az gidiyor. Bir sanayici resmimi almak istedi, çok pahalı buldu. Farzedin kotranızın yelkeni dedim 40.000 dolar, siz Avrupa'ya mal satarken çok mu ucuz satıyorsunuz? Armani'den giyinmişsiniz çok şıksınız, acaba orada da "Ben bu elbiseyi alırken indirim istiyorum" dediniz mi? Utanırınız. O

dediğiniz ya da gerçekleştirmek istediğiniz şeyler oldu mu?

— Elbette oldu. Kafamda birtakım tasarımlarım var. Mesela, beni çok ilgilendiren büyük bir proje var, tartışma doğuracak bir konu bu. Resim çevrelerinin dışına da çıkacak. Son ilgi duyduğum konularla resmin çok dışına taşmış oldum. Politikadan felsefeye kadar. Bu ilişki bizde çok yadırganıyor. Başka alanlara çekiliyor. Kur'an-ı Kerim'in surelerinden mühim bir seri yapmak istiyorum. Kur'an-ı Kerim'in resimce bir tefsiri oluyor. İlk denemesini Askeri Müze'de sergilenen Tekvin adlı çalışmada gerçekleştirdim. Bir seri İstanbul Festivali için düşündüğüm ama yetiştiremediğim Miraç diye işler var. Bunlar resim değil bir hacim. Yapılışını birinin finanse etmesi gerekiyor. Bundan hiç para istemiyorum. Bir tek Allah Rızası derim. Belki Türk-İslam Eserleri Müzesi'nin avlusuna yapılacak. Hamburg Müzesi yapmak istedi, ama ben burada olsun istiyorum. Olay şu: Üç metreye üç metre, bir küp. Bu odanın içine bir kapıdan teker teker girilecek. Bir müddet kalınacak ve düşünülüp çıkılacak. Zemin sıkıştırılmış toprak. Duvarlar ve tavanı soyut bir resim biçiminde. Yerde döşeme taşı gibi bir kaya var. Bu kayanın içindeki bir delikten kübün altında bir kaynaktan gelen lazer ışığı çıkıyor. O hiçbir şekilde eğrilmeyen bir ışık, o küpün içinden diyagonal olarak çaprazlama geçiyor, tavana kadar devam edip çıkıyor. Gökyüzünde kayboluyor. Olursa bu proje İstanbul'da öyle bir ışık görülecek kible yönüne doğru. Bir kişinin bile farkında olması bana yeter. Kübün içinde ancak girdikten bir süre sonra hissedilecek bir müzik var. Stockhausen'in talebesi olan Müslüman bir sefirin oğlu yazdı. Çok ilkel bir tempo, kalp temposu, sonra yavaş yavaş açılıyor. İçerisi zifiri karanlık, o kuvvetli ışık ilahi gücün sembolü. Onun dışında herşey siyah. Göz karanlığa alıştıkça duvarlardaki parıltıların küçük yazılar olduğu görülecek. Bu yazılar zikirde kullanılan Allah'ın 99 sıfatının 9999 kere duvara minicik yazılmasından oluşuyor. Oraya girdiğinde sema gibisin. Her bir yıldız Allah'ın sıfatı. Mimar Sinan Hamamı'nda da yapmak istedim ama hamamdaki komikliklerle olmazdı tabii. Bir de labirent tasarımı var. Onun da ismi Miraç. Bunu en çok beğenen Katolik Kilisesi oldu. Estetik bir heyecanı var. Bunlarla uğraşıyorum. Galeri olayının dışında bir olay bu, satışı yok. ■